

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันระบอบการปกครองซึ่งถือว่าตรงตามเจตนารมณ์ของประชาชนส่วนมาก คือ การปกครองระบอบประชาธิปไตย แนวคิดประชาธิปไตยที่ว่ามนุษย์มีความสามารถมีสติปัญญา รู้จักใช้เหตุผล ทำให้เกิดการปกครองที่ใช้หลักการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน แนวคิดประชาธิปไตยที่เชื่อในความเป็นอิสระและเสรีภาพของมนุษย์ ทำให้เกิดการปกครองที่มีการวางขอบเขตอำนาจและหน้าที่ของรัฐบาล ตลอดจนการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ของบุคคล แนวคิดประชาธิปไตยที่เน้นความเท่าเทียมของคน ก่อให้เกิดการคุ้มครองทางกฎหมายแก่บุคคล ตลอดจนการให้สิทธิทางการเมืองและความเสมอภาคทางโอกาสแก่บุคคล แนวคิดประชาธิปไตยที่ว่าอำนาจอันชอบธรรมทางการเมือง การปกครอง เกิดจากการให้ความยินยอมของประชาชน ก่อให้เกิดการมีสิทธิทั่วไปในการเลือกตั้ง แนวคิดประชาธิปไตยที่ว่าอำนาจประชาธิปไตยมาจากปวงชน โดยการให้หลักเกณฑ์เสียงข้างมากในการตัดสินใจข้อขัดแย้งต่าง ๆ และเพื่อป้องกันมิให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างการปกครองโดยเสียงข้างมากและสิทธิของเสียงข้างน้อย จึงต้องแบ่งแยกอำนาจให้อยู่ในองค์กรที่ต่างกัน และแนวคิดประชาธิปไตยเกี่ยวกับสิทธิที่จะคัดค้าน หรือไม่เห็นด้วยก่อให้เกิดสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นคัดค้านนโยบายและการปฏิบัติงานของรัฐบาล ดังนั้น การปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองที่เป็นไปเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง (ชัยอนันต์ สมุทรวานิช, 2523)

ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน รวมระยะเวลากว่า 65 ปีแล้ว แต่การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยมีปัญหาคอขวดต่าง ๆ มาโดยตลอด เป็นเหตุให้การพัฒนาทางการเมืองไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งอาจจะมีสาเหตุมากมายหลายประการในการกล่อมเกล้าแนวความคิดของคนไทย ซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ทำให้ทัศนะของคนไทยในสังคมบางส่วนถูกบิดเบือน จนทำให้คนไม่เห็นคุณค่าและไม่เข้าใจ

บทบาทของตนเองในระบอบประชาธิปไตย เมื่อมีโอกาสมักเกี่ยวข้องกับแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองอยู่เสมอ จึงเป็นเหตุให้เกิดเป็นจุดบกพร่องของระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย ทำให้ระบอบประชาธิปไตยไม่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ธีรยุทธ บุญมี, 2539)

ประชาธิปไตยที่เราชื่อนั้นนำเข้ามาจากตะวันตก ยังไม่สอดคล้องและประสานกับความคิดดั้งเดิมของคนไทยดีพอ พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันที่ว่า "เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม" สะท้อนหลักความคิดดั้งเดิมของไทยที่ลึกซึ้ง จึงควรยกพระราชดำรัสนี้ให้เป็นแก่นปรัชญาการเมืองไทย หลัก "ครองแผ่นดินโดยธรรม" ชื่อนี้ ปราชญ์สำคัญของไทยหลายท่าน เช่น พุทธทาสภิกขุ พระธรรมปิฎก ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ต่างก็เน้นให้ถือเป็นแกนกลางในการปกครองประเทศการำใช้สิทธิเสรีภาพที่มีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรมทางศาสนาเช่นเดียวกัน และถ้าปรัชญาการเมืองไทยอิงกับหลักศีลธรรมก็จะเป็นเครื่องมือให้สังคมอ้างอิงตัดสินถูกผิดทางการเมือง เป็นเกณฑ์ให้ถอดถอนการตรวจสอบจากัดอำนาจของฝ่ายการเมือง หรือถ่ายเทอำนาจมาสู่สังคมหรือประชาชน

ประเทศต่าง ๆ ที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยทางอ้อมซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย และการปกครองตามแบบประชาธิปไตยทางอ้อมของไทยเรานี้ได้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งในปัจจุบันสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งเข้ามา ส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดพึงมีได้นั้นให้คำนวณตามเกณฑ์ของจำนวนราษฎรของแต่ละจังหวัด ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้ง หนึ่งแสนห้าหมื่นคนต่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 มาตรา 106) ทั้งนี้เนื่องจากมีประชากรจำนวนมากและก็มีพื้นที่ที่กว้างขวาง จึงไม่เป็นการสะดวกที่จะให้ประชาชนทุกคนผู้ซึ่งเป็นเจ้าของแห่งอำนาจอธิปไตยเหล่านี้ เข้ามาใช้อำนาจได้โดยตรง กฎหมายรัฐธรรมนูญการปกครองจึงได้กำหนดให้มีการส่งตัวแทนมาร่วมกันใช้อำนาจดังกล่าว ซึ่งก็คือ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ซึ่งราษฎรให้ความไว้วางใจเข้ามาทำหน้าที่แทนประชาชนในด้านต่าง ๆ เพื่อพิทักษ์รักษาดูแลผลประโยชน์ของส่วนรวมมิให้เกิดความเสียหายบกพร่อง รวมทั้งจะต้องรับผิดชอบต่อประชาชนด้วยการสนองตอบความต้องการของมหาชนเท่าที่สามารถจะทำได้ รวมทั้งต้องดำรงไว้ซึ่งความ

เป็นธรรมของสังคม (ลิจิต วีระเวสิน, 2516) ดังนั้นบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) จึงมีขอบข่ายกว้างขวางพอที่จะสรุปบทบาทอำนาจหน้าที่หลักได้เป็น 2 ประการ คือ

1. บทบาทและอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย แบ่งได้เป็น 2 ประการ คือ

1.1 บทบาทในทางนิติบัญญัติ ได้แก่ การเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในสภาผู้แทนราษฎร

1.2 บทบาทในการควบคุมฝ่ายบริหาร หมายถึง การควบคุมการปฏิบัติงานของรัฐบาลและกลไกของรัฐในระดับ ให้ปฏิบัติไปตามตัวบทกฎหมายและเป็นธรรมแก่สังคมส่วนรวม ซึ่งได้แก่ การตั้งกระทู้ถามรัฐบาล การเสนอญัตติหรือการขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจคณะรัฐบาลเป็นรายบุคคล หรือไม่ไว้วางใจทั้งคณะรัฐบาล การเป็นคณะกรรมการการของสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญ และข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร และจุดมุ่งหมายหลักของบทบาทดังกล่าวก็คือ การออกกฎหมายและการตรวจสอบ หรือควบคุมการบริหารให้เป็นไปตามผลประโยชน์ของประชาชน การจะบรรลุถึงจุดหมายหลักนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีวิธีปฏิบัติอยู่หลายประการ เช่น การตั้งกระทู้ถามรัฐบาล การเสนอญัตติ การเสนอร่างกฎหมาย การอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล

2. บทบาทในการทำหน้าที่เป็นผู้แทนของประชาชน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้มีหน้าที่เฉพาะการสนองตอบหรือให้ความช่วยเหลือราษฎรที่เลือกตนเข้ามาเท่านั้น แต่ต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนทั้งประเทศด้วย ทั้งนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องมีการออกไปตรวจเยี่ยมราษฎรทั่วทุกภูมิภาคของประเทศเพื่อรับฟังความทุกข์ยาก ความเดือดร้อนตามท้องถิ่นต่าง ๆ แล้วนำมาเสนอรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อดำเนินการแก้ไขทั้งระยะเร่งด่วนและระยะยาว เนื่องจากสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ที่ประชาชนจะให้ความคาดหวังว่า จะต้องมีการบริหารการให้ความช่วยเหลือ หรือช่วยแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนต่าง ๆ ให้แก่ราษฎรและนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ประเทศชาติ

นอกจากนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังสามารถจัดสรรงบประมาณ ตามข้อเสนอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเอง เพื่อพัฒนาชนบทในเขตพื้นที่ของตน งบประมาณในส่วนนี้จะจัดสรรให้ใช้จ่ายตามโครงการที่แตกต่างกันไปตามความต้องการ ในแต่ละพื้นที่แต่ละจังหวัด เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องการสร้างความพอใจ ให้เกิดขึ้นแก่ราษฎรที่ออกเสียง

เลือกตั้งตน โดยหวังว่าราษฎรเหล่านี้จะเลือกตนกลับเข้ามาเป็นผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อไปอีก (สุรวิทย์ ไชยพงศาวลี, 2525) ดังนั้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงพยายามรักษาสถานะและชื่อเสียงของตนไว้ ทำให้ต้องมีบทบาทสำคัญในการให้บริการและให้ความช่วยเหลือราษฎร โดยการออกเยี่ยมเยียนราษฎร

การเลือกตั้งครั้งนี้ (17 พฤศจิกายน 2539) เป็นไปตามรัฐธรรมนูญที่ได้แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งมีข้อกำหนดให้นายกรัฐมนตรี ต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีสิทธิมีส่วนกับการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีด้วย กล่าวคือ ถ้าหากประชาชนต้องการให้หัวหน้าพรรคการเมืองใดเป็นนายกรัฐมนตรี หรือนำนโยบายของพรรคการเมืองใดมาใช้เป็นนโยบายบริหารประเทศก็ทำได้ด้วยการเลือกพรรคการเมืองนั้นเข้ามาเป็นเสียงข้างมากในสภาแต่การเลือกตั้งในระบบพรรคการเมืองของไทยเท่าที่ผ่านมา ยังไม่เคยปรากฏว่ามีพรรคการเมืองใดได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างสูงสุด ถึงกับได้รับเลือกตั้งเป็นเสียงข้างมากอย่างเด็ดขาดในสภาเลย

การที่ไม่มีพรรคการเมืองใด ได้รับเลือกตั้งเป็นเสียงข้างมากอย่างเด็ดขาดในสภา หรือสามารถจัดตั้งรัฐบาลตามลาพังพรรคเดียวได้นี้ อาจพิจารณาไปได้เป็นสองนัยด้วยกันคือ

นัยแรก ยังไม่มีพรรคการเมืองใด มีนโยบายที่ดีพอสำหรับประชาชน ที่ต้องการให้นำมาใช้เป็นนโยบายบริหารประเทศหรือยังไม่มีหัวหน้าพรรคการเมืองคนใด ที่ประชาชนเห็นว่ามีความเหมาะสมควรสนับสนุนไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

นัยที่สอง ระบบพรรคการเมืองและระบบการเลือกตั้งที่ใช้ยังบกพร่องและไม่เป็นไปในทางส่งเสริมการเลือกตั้งในระบบพรรค (ชัยอนันต์ สมุทรวานิช, 2523)

ด้วยเหตุนี้รัฐบาลผสม ที่จัดตั้งภายหลังการเลือกตั้งจึงมักประสบความล้มเหลวหรือรัฐบาลไม่สามารถบริหารประเทศด้วยความราบรื่น เพราะสมาชิกของพรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาลมีการแก่งแย่งตำแหน่งและผลประโยชน์กันจนวุ่นวาย จนเป็นเหตุให้ประชาชนเบื่อหน่ายเอือมระอา และมีผู้ฉวยโอกาสใช้กำลังและอาวุธเข้าแก้ไขปัญหาคือ ส่วนข้อบกพร่องของระบบพรรคการเมืองและระบบการเลือกตั้ง จะเห็นได้จากการที่ไม่มีกฎหมายกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง จะต้องเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองเป็นเวลาเท่าใดจึงจะมีสิทธิสมัครเข้ารับเลือกตั้ง จึงก่อให้เกิดความสับสนแก่ประชาชนในเวลาออกเสียงเลือกตั้ง เพราะมีการเปลี่ยนพรรค ย้ายพรรคกันง่าย ๆ สำหรับระบบการเลือกตั้ง ซึ่งมีการให้ประชาชนเลือก

เป็นทีมหรือเป็นรายบุคคลทั้งที่สังกัดพรรคการเมืองคนละพรรค จึงทำให้ไม่มีพรรคการเมือง พรรคใดได้รับเลือกเป็นเสียงข้างมากอย่างเด็ดขาด จึงก่อให้เกิดการจัดตั้งรัฐบาลผสม โดยการมอบให้พรรคการเมืองต่าง ๆ ท้าความตกลงกันเองว่า จะรวมกันเป็นเสียงข้างมาก และสนับสนุนให้หัวหน้าพรรคการเมืองใดเป็นนายกรัฐมนตรี แม้จะอ้างว่าสามารถเลือกตัว นายกรัฐมนตรีได้ก็เสี่ยงกับความต้องการของประชาชนเพื่อมอบให้หัวหน้าพรรคการเมือง ที่มีเสียงข้างมากกว่าพรรคการเมืองอื่นเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล

การเลือกตั้งในแต่ละครั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนที่หวังจะได้เข้าไปเป็นตัวแทน ในสภาผู้แทนราษฎรต้องใช้จ่ายเงินกันไปเป็นจำนวนมาก สนามเลือกตั้งซึ่งเป็นที่หมายปอง ของบรรดาพรรคการเมืองต่าง ๆ ดูจะหนีไม่พ้นภาคอีสาน (สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์ ฉบับที่ 10, 2535: 10) ที่จะเป็นภาคที่ซัดซัด ซัดว่าพรรคไหนจะเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลด้วย เพราะมีจำนวนที่นั่ง 137 เสียง จากจำนวนทั้งหมด 393 ที่นั่ง ซึ่งทุกพรรคการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พรรคการเมืองที่มีปัจจัยที่เฝือบพร้อมที่สุด ก็จะมีสิทธิที่จะกวาดที่นั่ง มากที่สุดเช่นกัน ดังนั้นพื้นที่ภาคอีสานจึงมักมีนักการเมืองจากพื้นที่ต่าง ๆ โดยมีถิ่นกำเนิด หรือมีภูมิลำเนาในท้องที่จังหวัดอื่น ๆ หรือในภาคอื่น ๆ โดยเฉพาะคนกรุงเทพมหานครได้มีการย้ายภูมิลำเนา โดยการย้ายทะเบียนบ้านเข้ามาในพื้นที่เพื่อที่จะใช้สิทธิสมัครและเพื่อให้ ผู้เลือกตั้งเข้าใจว่าผู้สมัครมีภูมิลำเนาในท้องถิ่น ซึ่งผู้สมัครในลักษณะนี้ไม่กล้าลงสมัครใน เขตเดิมของตนเองและคิดว่าภาคอีสานเป็นภาคที่ใช้อิทธิพลของ "เงิน" ในการซื้อเสียงได้ ค่อนข้างแน่นอน ซึ่งการกระทำของนักการเมืองหลายคนได้ใช้วิธีการเช่นเดียวกันนี้มานาน อีสานจึงกลายเป็นภาคที่มีนักการเมืองต่างถิ่นเข้ามาแสวงโชคทางการเมืองค่อนข้างมากที่สุด แม้ในระยะหลังจะเข้าไม่ได้ผลนักแต่ "เงิน" ก็ยังมีอิทธิพลเหนือสิ่งอื่นใด บทบาทและการ เคลื่อนไหวของแต่ละพรรคการเมืองที่มุ่งหวังกวาดที่นั่งในอีสาน ตลอดจนการเคลื่อนไหว ขององค์กรต่าง ๆ ที่จะมีส่วนทำให้ สนามเลือกตั้งภาคอีสานเข้มข้นขึ้นตามลำดับ ซึ่งกว่า จะถึงวันเลือกตั้งเวทีการเมืองแห่งนี้ได้คลาคล่ำไปด้วยผู้คนที่ตั้งความหวัง การหมุนเวียน เงินสูงและการรณรงค์หลากหลายรูปแบบแต่ผู้ที่จะได้และเสียประโยชน์ก็คือ คนอีสานนั่นเอง ผู้เลือกตั้งหลายคนขายเสียงจนเป็นผลให้นักการเมืองหน้าเก่า ผู้มีอิทธิพลเก่าได้รับเลือก กลับเข้ามาในสภาเพื่อมาบริหารประเทศอีก

พรรคการเมืองหลายพรรคได้มีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งกับประชาชน เอาไว้ว่า จะดำเนินงานในด้านต่าง ๆ โดยแถลงนโยบายเพื่อให้ประชาชนทราบ เมื่อตนเองได้รับ

เลือกตั้งเข้าไปบริหารประเทศได้แล้ว พรรคการเมืองที่ได้รับร่วมกันจัดตั้งเป็นรัฐบาล มีคณะรัฐมนตรีเป็นฝ่ายบริหารโดยจะยึดมั่นในคำถวายสัตย์ปฏิญาณอย่างเคร่งครัดตามพระบรมราชโองทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวันถวายคำสัตย์ปฏิญาณตนเข้ารับตำแหน่ง

สำหรับประชาชนคนไทยทั่วไปถึงแม้ว่าการเลือกตั้งจะเสร็จสิ้นไปแล้วก็ตาม ภารกิจของเขาก็ไม่ได้สิ้นสุดลงแต่การไปใช้สิทธิเท่านั้นควรจะให้ความสนใจเผื่อติดตามการทำงานของผู้แทนราษฎรที่เราเลือกตั้งเข้าไป ดูพฤติกรรม เพื่อตรวจสอบและควบคุมนักการเมืองว่าเป็นไปในทิศทางใด ติดตามการทำงานของรัฐบาลว่ามีความรู้ความสามารถ เหมาะสมกับตำแหน่งหรือไม่ นักการเมืองคนใดมีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความจริงใจต่อประชาชนประเทศชาติบ้านเมืองเพราะการเมืองการเลือกตั้งมีกลวิธีแยบยลหลากหลายรูปแบบเพื่อให้ตัวเองชนะ การเลือกตั้งเข้ามาในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งในการเลือกตั้งที่ผ่านมานี้มีผู้วิเคราะห์วิจารณ์เอาไว้ว่าในการเลือกตั้งแต่ละคราวมีการซื้อสิทธิขายเสียงกันมาก มีการแลกเปลี่ยนกันทั้งที่เป็นลักษณะสิ่งของ เงินและรูปแบบต่าง ๆ เพื่อชักจูงให้ประชาชนเลือกตนเองเมื่อมีการซื้อสิทธิขายเสียงกันมากเท่าไร ก็ยิ่งเป็นอันตรายต่อระบบการเมืองมากยิ่งขึ้นเป็นเงาตามตัว เพราะผู้สมัครแต่ละคนต่างก็ต้องการให้ได้รับเลือกตั้งเข้าไป โดยเฉพาะผู้สมัครที่เป็นตัวเก็งหรือพรรคการเมืองที่ต้องการเข้าไปเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ผู้สมัครเหล่านี้จึงต้องงัดทุนในการหาเสียงสูงมาก กว่าที่ประสบผลสำเร็จต้องใช้จ่ายเงินไปหลายล้านบาท โดยอาจใช้ไปถึงประมาณ 20-30 ล้านบาท จึงเป็นอุปสรรคต่อนักการเมืองไทยที่มีความรู้ความสามารถความซื่อสัตย์สุจริตแต่ไม่มีเงิน จึงไม่สามารถหาตัวเองเข้าสู่ถนนการเมืองได้ทั้ง ๆ ที่เป็นผู้เปี่ยมไปด้วยอุดมการณ์ก็ตาม (ไทยรัฐ, 4 ธันวาคม 2539)

ระบบที่คนทั่วไปมักกล่าวหาเปรียบเปรยกันว่าระบบชนาธิปไตย เพราะการเลือกตั้งแต่ละคราวเงินมีส่วนสำคัญในการชี้ขาดว่าใครจะได้รับเลือกตั้ง ทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์ทางการเมืองไทย คือ ผู้สมัคร ส.ส. ส่วนใหญ่ต้องไปพึ่งนายทุนของพรรคการเมืองของตน ทำให้เกิดอำนาจต่อรองขึ้นภายในพรรค กลายเป็นมุ้งเหล็กมุ้งใหญ่ จากผลการวิจัยของนักวิชาการได้มีการระบุว่า เงินที่นักการเมืองนำไปใช้ในการซื้อเสียงส่วนหนึ่ง ได้มาจากธุรกิจนอกกฎหมาย ที่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็น "มิฉฉาวาณิชชา" คือ เงินที่ได้มาโดยไม่สุจริต เช่น การค้ายาเสพติด อาวุธของเถื่อน ค้ากาม บ่อนการพนัน เป็นต้น

เมื่อระบบการเมืองมีการซื้อสิทธิขายเสียงกันมาก ย่อมเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐบาล เพราะมีนักการเมืองบางคนเมื่อได้อำนาจแล้ว ก็ใช้อำนาจในมือแสวงหาผลประโยชน์เพื่อการถอนทุน เพราะในอดีตที่ผ่านมาได้เกิดกรณีรัฐบาลล้มหรือยุบสภาเพราะมีสาเหตุมาจากฝ่ายค้านอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน ในรูปแบบต่าง ๆ หรือแม้แต่การปฏิรูปการเมืองนักการเมืองก็พยายามเข้าไปยุ่งเกี่ยวเพื่อรักษาอำนาจและผลประโยชน์ของตน ในฐานะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

เหตุผลต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ได้ส่งผลกระทบต่อระบบการเมืองของประเทศไทย ทำให้การเมืองไม่มั่นคง มีเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้รัฐบาลต้องยุบสภาหรือลาออกโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งหรือนายกฯ ที่มาจากพลเรือนมักจะดำรงอยู่ไม่ครบวาระ ทำให้ต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรอยู่บ่อย ๆ เพื่อเข้าไปจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศ (วิภารัตน์ คีอ่อง, 2536)

การเลือกตั้งในแต่ละคราว ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตัวแทนของตนสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ด้วยกัน คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีภูมิลำเนาอาศัยในเขตเมืองกับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีภูมิลำเนาอาศัยในเขตชนบท จากการศึกษาวิจัยของคณะผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ รุ่นที่ 19 สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ปี 2536 ทางการศึกษาว่าการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทางเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาส่งผลให้ประชาชนในเขตเมืองและชนบท เกิดความตื่นตัวและมีความรู้ความเข้าใจต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น โดยเฉพาะทัศนคติเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) และพรรคการเมืองเปลี่ยนแปลงไป

ในอดีตที่ผ่านมาประชาชน 2 กลุ่ม คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและในชนบทมักมีความคิดเห็นทางการเมืองไม่เหมือนกัน เนื่องจากสภาพพื้นฐานบางอย่างที่ไม่เหมือนกัน เช่น สังคม การศึกษา อาชีพ รายได้ และอื่น ๆ ที่แตกต่างกันเป็นอิทธิพลที่ส่งผลต่อความคิดทางการเมืองและการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามในการเลือกตั้งแต่ละครั้งความคิดเห็นของประชาชนก็มักมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นผู้อาศัยในเขตเมืองและผู้อาศัยในเขตชนบท (วิภารัตน์ คีอ่อง, 2536) จากผลงานวิจัยเรื่อง ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ศึกษาเปรียบเทียบเขตเมืองกับเขตชนบทของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตร "นักวิจัยทางสังคมศาสตร์ ปี 2536" พบว่า

ประชาชนในเขตเมืองนิยมเลือกพรรคมากกว่าเลือกเป็นรายบุคคล ซึ่งต่างจากชนบทที่นิยมเลือกเป็นบุคคลมากกว่าเลือกเป็นพรรค

จังหวัดขอนแก่น เป็นจังหวัดที่รัฐบาลส่งเสริมให้เป็นศูนย์กลางหรือเป็นเมืองหลักของภาคอีสาน เพราะฉะนั้นจังหวัดขอนแก่น จึงกลายเป็นศูนย์กลางของความเจริญก้าวหน้าหลาย ๆ อย่าง เช่น เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา โดยมีมหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นมหาวิทยาลัยประจำภาค มีสถาบันระดับอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนเพียงพอต่อการพัฒนาระบบการศึกษา มีโรงงานอุตสาหกรรมทั้งขนาดกลาง ขนาดเล็ก เป็นศูนย์กลางการค้าขาย การคมนาคมทางบกและทางอากาศ มีโรงพยาบาลที่ทันสมัยทั้งของรัฐและเอกชน นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา ขณะเดียวกันวิถีชีวิตของคนก็เปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ การเมือง โดยเฉพาะผู้อยู่อาศัยอยู่ในเขตเมืองจะมีความแตกต่างกันมากกับผู้ที่อาศัยอยู่ตามชนบท ความสนใจทางการเมืองของประชาชน ในเขตเลือกตั้งที่ 1 จากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งสุดท้าย เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 320,517 คน ไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง 184,936 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 57.70 จำนวนบัตรเสีย 3,736 บัตร หรือคิดเป็นร้อยละ 2.02 กลุ่มการเมืองจากการเลือกตั้งที่ผ่านมา สมาชิกกลุ่มการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้ง คือ กลุ่มความหวังใหม่ ได้รับเลือกตั้ง 3 คน ซึ่งการเลือกตั้งครั้งนี้ พอสรุปได้ว่าประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 มีแนวโน้มเลือกพรรคการเมืองมากกว่าบุคคล (สำนักงานทะเบียนราษฎร ฝ่ายปกครอง จังหวัดขอนแก่น, 2540)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่า ประชาชนทั้ง 2 กลุ่มจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไรหรือไม่ จึงได้ทำการศึกษาวิจัยเฉพาะในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่น ซึ่งประกอบด้วย 3 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองขอนแก่น อำเภอมัญจาคีรี อำเภอพระยืน กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ไชย ทั้งนี้เป็นเพราะว่า เขตเลือกตั้งที่ 1 จากผลการเลือกตั้งที่ผ่านมาในระยะหลัง ๆ ผู้ได้รับเลือกตั้งจะมีลักษณะยกทีม คือ พรรคหน้าไทย และพรรคความหวังใหม่

เนื่องจากสภาพการศึกษาของไทยในปัจจุบัน ได้มีการบรรจุเนื้อหาวิชาการเมือง และการปกครองไว้ในหลักสูตร ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ได้บรรจุไว้ในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยที่

10 เรื่อง การเมืองและการปกครอง (กรมวิชาการ, 2535) โดยมีจุดประสงค์การเรียนรู้ดังนี้

1. สามารถอธิบายถึง หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย (ป.02 ข้อที่ 16)

2. สามารถอธิบายเกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (ป.02 ข้อที่ 17)

3. สามารถบอกวิธีการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (ป.02 ข้อที่ 18)

จุดประสงค์ข้อที่ 16 อธิบายถึง หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ของ ประเทศไทย

จุดประสงค์ข้อที่ 17 อธิบายข้อดีข้อเสียของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้

จุดประสงค์ข้อที่ 18 ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและสิ่งหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริม คือ การพัฒนาระบบการสื่อสาร และสื่อต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพเที่ยงตรง เพื่อประชาชนจะได้รับความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ได้เท่าเทียมกัน พร้อมกับส่งเสริมให้เยาวชนไทยมีจิตสำนึกที่ดีต่อประชาธิปไตยทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนตั้งแต่เยาว์วัย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่น ระหว่างผู้อาศัยอยู่ในเขตเมืองกับเขตชนบท

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยจะช่วยให้ข้อมูลใหม่ทางการเมืองและการปกครองเพื่อจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเมืองและการปกครองต่อไป และนำข้อมูลไปใช้ประกอบการสอนวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต วิชาสังคมศึกษา

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ทำการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 ของจังหวัดขอนแก่น ซึ่งประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอมัญจาคีรี อำเภอพระยืน กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ไชย เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่น และจะศึกษาความคิดเห็นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีต่อการเลือกตั้งเท่านั้น

1.5 คำจำกัดความและนิยามศัพท์เฉพาะ

การเลือกตั้ง หมายถึง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.)

ความคิดเห็นต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หมายถึง ความคิด ความเชื่อ และความรู้สึก ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เกี่ยวกับกิจกรรมและขบวนการหรือหลักเกณฑ์ในการเลือกตั้ง ตลอดจนเกี่ยวข้องกับองค์การและบุคคลที่เป็นองค์ประกอบในกิจกรรมนั้น ๆ ที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ประชาชนในเขตเมือง หมายถึง ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลนครขอนแก่นและสุขาภิบาลอันเป็นที่ตั้งของอำเภอและกิ่งอำเภอ

ประชาชนในเขตชนบท หมายถึง ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเทศบาลนครขอนแก่นและนอกเขตสุขาภิบาล อันเป็นที่ตั้งของอำเภอและกิ่งอำเภอ

เขตเลือกตั้งที่ 1 หมายถึง เขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 1 จังหวัดขอนแก่น ซึ่งประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอมัญจาคีรี อำเภอพระยืน กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ไชย